

הבחירות בארה"ב בצל משבר הקורונה

מאת פרופ' איתן גלבו

מבט מבס"א מס' 1,739, 9 בספטמבר 2020

תקציר: בצל משבר הקורונה, הבריאותי והכלכלי, ומתיחות בין-גזעית מחריפה בארה"ב, קיימו הדמוקרטים והרפובליקנים ועידות שבחרו רשמית במועמדיהן לתפקיד הנשיא וסגנו. בשל המשברים הוועידות היו וירטואליות וניטל מהן ייחודן ועוקצן. ביידן וטראמפ החליפו מהלומות מילוליות קשות ובכך רמזו על העתיד להתרחש בשבועות הספורים שנותרו עד יום הבחירות ב-3 בנובמבר. הוועידות חשפו את אסטרטגיית הבחירות של שני הצדדים ואף ממנה עולה שהסיבוב האחרון יהיה שלילי ומלוכלך במיוחד. ישראל לא הופיעה כלל בוועידה הדמוקרטית אך תפסה מקום נכבד בזו הרפובליקנית.

הוועידות של הדמוקרטים והרפובליקנים היו חיזורות ועצובות כמו כל מערכת הבחירות לנשיאות המתנהלת כעת בארה"ב. מצד אחד, נשיא מכהן בעל אישיות והתנהגות בעיתיים, המרוכז בעיקר בעצמו ובעל הישגים מועטים בניהול משבר הקורונה. מצד שני, מועמד מבוגר, כמעט בן 78, שכבר לפני שלוש שנים התמודד לראשונה על המועמדות הדמוקרטית לנשיאות ושראה כמעט הכל, אך חסר כריזמה ואנרגיה ועומד בראש מפלגה מפוצלת ומסוכסכת בין מתונים ושמרנים לרדיקלים. האם אלה המועמדים הטובים ביותר לנשיאות שהחברה האמריקנית יכולה להעמיד בתקופת משברים ואתגרים קשים?

משבר הקורונה אילץ את המפלגות לאלתר ועידות וירטואליות ובכך שמט את המסורת והתפקוד שאופייניים להם. לפני הקורונה היו הוועידות הצגות ראווה לטלוויזיה נוסח הוליווד, נלהבות, צבעוניות וקולניות ובהשתתפות עשרות אלפי אנשים. המועמדים, מנהיגים, פעילים ואף אזרחים מן השורה נשאו נאומים נלהבים בזכות מועמדיהם ונגד המועמדים היריבים. שיא ההתרגשות היה מגיע ביום האחרון כאשר המועמד לנשיאות היה מגיע לאולם הוועידה, מתקבל במחיאות כפיים סוערות וממושכות, ומקבל בנאום מלהיב את מינוי המפלגה לרוץ לבית הלבן.

השנה היה מעט קהל באולם, הנאומים הוקלטו ושודרו מרחוק, והיו מעט ריגושים. היה הבדל ניכר בין טראמפ לבין ביידן ביום השיא האחרון. בעוד שהדמוקרטים שמרו על כללי הקורונה וביידן נשא את נאומו מאולם סגור כשרוב הקהל צופה בו במגרש חנייה קרוב, טראמפ ארגן לעצמו מופע בגני הבית הלבן בהשתתפות כ-1,500 איש ואישה - צירי הוועידה, מנהיגי ופעילי המפלגה, אנשי ממשל ואזרחים שסימלו מסרים, כמו אנשי משמר הגבול שהוזמנו כדי להמחיש את פעילותו של טראמפ להגנת הגבולות ולמניעת הגירה בלתי חוקית. אירוע הסיום הרפובליקני היה הדומה ביותר לאירועי סיום ועידות בעבר. הוא אמנם נערך תחת כיפת השמיים אך הרוב המכריע של הנוכחים לא עטו מסכות ולא שמרו על ריחוק חברתי.

מטרת הוועידות היא להלהיב ולגייס את בסיס התמיכה של המפלגה ותומכיה, להציג את הישגי מועמדיה ולתקוף את מועמדי היריב. בעיצוב הוועידות היה הבדל ניכר בין הדמוקרטים לבין הרפובליקנים. הוועידה הדמוקרטית הייתה שיתופית ובנתה בשפתם "אוהל רחב" שיכיל את כל הקבוצות החשובות לה. בוועידה השתתפו נשיאים דמוקרטים לשעבר, ביל קלינטון וברק אובמה, ומועמדים שהתמודדו על מינוי המפלגה נגד ביידן. ראו בה נציגים רבים של הקואליציה הרחבה שאותה רוצים הדמוקרטים לשקם: מיעוטים, נשים, צעירים ופועלים. הוועידה הרפובליקנית הייתה של איש אחד - טראמפ. נעדרו ממנה ג'ורג' בוש הבן, הנשיא הרפובליקני לשעבר, ומיט רומני, מועמד המפלגה בבחירות 2012 נגד אובמה. שניהם סולדים מטרמפ. לעומת זאת, בלטו בה בני משפחה רבים של הנשיא.

הוועידות חשפו את אסטרטגיית הבחירות ואת המסרים של שתי המפלגות לשלב האחרון והקריטי. טראמפ מנצל את עמדות הרדיקלים במפלגה הדמוקרטית ומנסה להדביק לביידן ולמפלגה תווית של שמאלנים קיצוניים שרוצים להפוך את ארה"ב למדינה סוציאליסטית, לאפשר הגירה בלתי מוגבלת, ולנקוט במדיניות "רכה" כלפי מדינות יריבות כסין, רוסיה ואיראן. הדמוקרטים נוקטים באותה שיטה ומנסים להדביק לטראמפ תווית של קיצוני ימני, גזען שזוכה לתמיכה של ארגונים לבנים גזעניים, ומעריץ רודנים כשליטי רוסיה, קוריאה הצפונית ותורכיה.

במסרים שבלטו בוועידות ניכר גם הממד האישי. הדמוקרטים טוענים שטרמפ מתנהל בגסות ומבזה את מוסד הנשיאות, שהוא נכשל בניהול משברי הקורונה והיחסים הבין-גזעיים, ושהוא מעליב, מסית ומדיח לשנאה בין חלקי העם ולכן אינו כשיר להיות נשיא; בחירתו מחדש, לטענתם, תדרדר את המצב הפוליטי, החברתי והכלכלי בארה"ב. טראמפ טוען שאולי ביידן מייצג את הזרם המרכזי, אך הוא ישמש כבובה בידי הרדיקלים הסוציאליסטים בראשות ברני סנדרס ואלזבט וורן. בנאום שנעל את הוועידה הרפובליקנית דיבר טראמפ על מצע ביידן-סנדרס לתיאור עמדות הדמוקרטים וטען שביידן ישנוני ומפסידן ולא מסוגל להתמודד עם אתגריה של ארה"ב בשנים הקרובות.

נשים בלטו בשתי הוועידות. שתי שחורות, מישל אובמה וקמלה האריס, המועמדת לתפקיד סגן הנשיא, נשאו נאומים מרגשים בוועידת הדמוקרטים. מישל קבעה שטרמפ אינו כשיר לכהן כנשיא ארה"ב וקמלה הזהירה שאם ינצח טראמפ, המצב לא רק שלא ישתפר אלא אף יחמיר. אשת הנשיא מלאניה טראמפ וניקי היילי, לשעבר שגרירת ארה"ב באו"ם, מלאו את אותו התפקיד בוועידה הרפובליקנית. מלאניה הפגינה בנאומה רגישות ואמפתיה כלפי מותם של חולי הקורונה ואלה שאיבדו את מקומות עבודתם בעטייה. היילי תקפה בחריפות את ממשל אובמה-ביידן והתייחסה אף למדיניותם האנטי-ישראלית באו"ם. הוועידות אף רומזות על המנהיגות העתידית וייתכן שאובמה והאריס הדמוקרטיות והיילי הרפובליקנית תהיינה מועמדות בבחירות 2024.

בוועידה הדמוקרטית בלט משבר הקורונה והיחסים בין לבנים לשחורים. הדמוקרטים התייחסו למחאות ולהפגנות על הריגתו של אדם שחור במיניאפוליס ובימים אלה על פציעה שרירותית חמורה של שחור בוויסקונסין, אך התעלמו מהמהומות, ההתפרעויות והבזיזה. בוועידה הרפובליקנית כמעט שלא היה להן זכר. לעומתם, טראמפ התמקד בהתפרעויות וטען שהדמוקרטים תומכים בהם ושהוא היחיד שיכול לעצורן.

בדרך כלל נהנה הנשיא המכהן מיתרון בבחירות לתקופת כהונה שנייה. בחמישים השנים האחרונות רק שני נשיאים מכהנים לא זכו לכהונה שנייה: ג'ימי קארטר ב-1980 וג'ורג' בוש האב ב-1992. שניהם הפסידו בשל משברים כלכליים. השנה ביטל משבר הקורונה, הבריאותי והכלכלי, את היתרון הזה של טראמפ אך הוא ניצל את המתכונת הווירטואלית כדי לנאום לוועידה מהבית הלבן. אף מלאניה נאמה מגן הבית הלבן ושר החוץ פומפאו נאם מירושלים על רקע העיר העתיקה. הדמוקרטים זועמים משום שלדעתם הייתה בהופעות אלה הפרה של הנוהג להימנע מניצול התפקיד הממלכתי לצורכי בחירות.

שמה של ישראל לא הועלה כלל בוועידה הדמוקרטית. זה תחום שבו הם נחותים מול הרפובליקנים בשל מדיניותו הפרו-ישראלית הבולטת של טראמפ והסתייגויות המחנה הרדיקלי שחלקו אף עוין לישראל, שביידן לא רצה להסתבך אתו. הרפובליקנים העלו על נס את תמיכתם בישראל. ניקי היילי, פומפאו, סגן הנשיא פנס וטראמפ עצמו בנאום קבלת המינוי שלו הדגישו את הנושא. ישראל חשובה לחלק האוונגליסטי בבסיס התמיכה. טראמפ אינו יכול להצביע על כמעט שום הישג במדיניות החוץ למעט הסכם השלום בין ישראל לבין איחוד האמירויות, והוא מקווה שאולי יצליח להטות לצידו את מקצת המתלבטים, וזו הייתה הסיבה לנאום פומפאו מירושלים.

בתקופה שגרתית, אחר הוועידות יוצאים המועמדים לשטח ולעצרות המונים. בתחום הזה לטראמפ היה יכול להיות יתרון גדול על ביידן משום שהוא נואם דינמי וכריזמטי יותר. אך בשל משבר הקורונה לא ניתן לקיים עצרות מעין אלה. מצד שני, מסוף ספטמבר הקרוב יפגשו שני המועמדים להתנגשות חזיתית בשלושה עימותים טלוויזיוניים. גם המועמדים לתפקיד סגן הנשיא יגיעו לעימות אחד. העימותים יכולים להשפיע על עמדות המתלבטים העשויים להכריע את המערכה והמהווים כרגע כ-10% מכלל המצביעים. בזמן המקביל בבחירות 2016 שיעורם היה כפול. בדרך כלל הוועידות משמשות אדן זינוק לשלב האחרון במרוץ ומעלות את שיעור התמיכה במועמדים. התמיכה בביידן לא עלתה לאחר הוועידה הדמוקרטית ולטראמפ יש הזדמנות לצמצם את הפער שבשלב זה עדיין עומד לטובת ביידן.

יש רק נושא אחד ששתי המפלגות מסכימות עליו: בחירות 2020 הן קריטיות לדמותה ולנפשה של ארה"ב. שני הצדדים אומרים שאם היריב ינצח ארה"ב תדרדר לשפל שלא היה כמותו בהיסטוריה האמריקנית. נותר רק לראות מה יהיה דין הבוחר ואיזה מועמד יועדף לחלף את ארה"ב מהמשברים הקשים שהיא נתונה בהם.

גרסה מקוצרת של המאמר הופיעה ב*חדשות וואלה* ב-28 באוגוסט 2020.

** פרופ' איתן גלבוע הוא מרצה ומומחה לארה"ב וליחסים בינלאומיים וחוקר בכיר במרכז בס"א למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת בר-אילן.*